

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/l. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrtletno Din 7.

Zlobna očitania.

Med Slovenci je vse polno političnih strank, vseh mogočih struj in stremiljenj, ki se sovražijo med seboj, toda vse te stranke, ali bolje rečeno, strančice, veže skupno sovražstvo do Narodne radikalne stranke. Zakaj in odkod ta pojav?

Naši nasprotniki, ki so obenem nasprotniki naše narodne in državne edinstvi, so si izmislili vsa mogoča in nemogoča očitania na račun narodnih radikalcev samo zato, da ljudstvo ne spregleda in da jim služi še nadalje, kot sredstvo njihovih političnih avantur.

In kakšna so navadno ta očitania! Izmišljena od konca do kraja. Eno prvih in najbolj razširjenih očitanih je to, da je Narodna radikalna stranka srbska ali celo velesrbska stranka. To očitanie že samo po sebi dokazuje, da naši nasprotniki niti od daleč ne poznajo zgodovine narodnega radikalizma. Saj je vendar znano, da so bile pred vojno v bivši Srbiji vse stranke srbske, kakor so bile n. pr. pri nas slovenske, v kolikor niso bile seveda — avstrijske! Razlika, in sicer velika razlika, je le ta, da se je narodni radikalizem idejno razširil tudi čez meje bivše kraljevine Srbije. Katera čisto slovenska stranka je stala pred vojno na brezpogojnem stališču narodnega in državnega edinstva vseh južnih Slovanov, kakor je stala Narodna radikalna stranka? Slovenske stranke, ki so se zavzemale za združenje obeh južnih Slovanov, ki so živeli v okvirju Avstrije pod habsburškim žezlom, nimajo nobene pravice očitati Narodni radikalni stranki kaknega plemenskega separatizma. Narodni radikalci so mislili davno pred vojno tudi na Slovence, dočim so slovenske stranke naravnost izključevale Srbe od svojega »ujedinjenja«. Naj zadostuje le pripomba, da Narodna radikalna stranka, ki je bila tedaj na vladi in ki je bila odgovorna za usodo nas vseh, ni pristala na londonsko pogodbo, ki je iztrgala najboljši del Slovencev iz naše narodne države. Zakaj ni pristala? Zato, ker že takrat ni bila velesrbska, saj bi tako vendar dobila »Veliko Srbijo«, ampak je raje privoila v ogromne žrtve za vstvaritev svojega političnega programa: ujedinjenja vseh Slovencev, Srbov in Hrvatov. Katera slovenska stranka si upa torej očitati narodnim radikalcem nekaj, kar so v resnici zagrešili le Slovenci?

Drugo očitanie, ki se ga poslužujejo zlasti oni, ki so za to najmanj upravičeni, je to, da je NRS koruptna. Kje je stranka v Sloveniji s tako čisto preteklostjo, kakor je Narodna radikalna? S korupcijo se ne morejo doseči veliki in trajni uspehi. Korupcija je grob vsake stranke, kar vidimo zlasti pri naših demokratih. Ako bi bila NRS res tako koruptna, kakor jo obtožujejo njeni zlobni nasprotniki, bi že davno razpadla, kakor razpadajo danes druge stranke z nesolidno preteklostjo. NRS pa je v skoraj polstoletnih bojih dosegla skoraj vse svoje cilje in združila v sebi večino našega naroda. Sicer pa je grda zlobnost, ako očitajo nasprotniki Narodno radikalni stranki iz samega strankarskega sovražstva in nevoščljivosti nekaj, kar izpodbija že sama zgodovina.

Tudi očitanie, da je bila Narodna radikalna stranka v začetku sicer dobra, da pa je sedaj pokvarjena, ne drži. Korupcija ni plod enega človeka, ali enega dneva. Stranka, ki izvršuje skoraj pol stoletja svoje naloge, se ne more pokvariti kar čez noč in njeni voditelji, ki so bili vedno pošteni in sposobni, se ne morejo na ljubo svojim nasprotnikom preleviti v nepoštenjake.

Grda izmišljotina je tudi očitanie, da vodi NRS neka »porodica«, ki išče vedno in povsod le načine, kako bi oropala državo in predvsem nas drage Slovence. Tega očitania se poslužujejo zlasti oni nasprotniki, ki nimajo nobene politične poštenosti in katerim je država v resnici le molzna krava. To očitanie pa dokazuje tudi popolno nepoznanje dejanskih razmer, ali pa hudobno zavijanje resnice, kar vendar ni v skladu s krščansko resnicoljubnostjo ali s svobodomiselnim naziranjem. Sicer pa je to očitanie zelo poceni, saj večina našega ljudstva ne pozna razven avstrijske, nobene druge zgodovine. Narodna radikalna stranka je v bistvu kmetško-socijalna stranka, saj tvori njeno večino ravno kmetško prebivalstvo. In kdo si upa trditi, da je šumadinski kmet pokvarjen? Voditelji NRS so vsi kmetški sinovi, ki so v neprestanih stikih s svojimi kmetškimi soradniki, prijatelji in kmetškim ljudstvom.

Priljubljeno očitanie nasprotnikov NRS, tudi takih, ki se hvalijo, da so njeni »prijatelji«, je tudi to, da je Narodna radikalna stranka — kapitalistična, in da zato deluje proti interesom ljudstva. Omerili smo že, da tvori NRS večinoma kmetško prebivalstvo,

ki je ustanovilo, razširilo in pomagalo k zmagi narodnega radikalizma. Na podlagi očitanih nasprotnikov bi torej kmet deloval proti samemu sebi. Večje neumnosti si niso mogli izmisliti. Ravno nasprotno je res. Kmet, ki pozna NRS že toliko desetletij, ve prav dobro, da je ta stranka v resnici ljudska in da deluje za njegov dobrobit, ki je obenem dobrobit države. Zato ima NRS ravno med kmetškim ljudstvom največ pristašev. Stranka pa ima v svoji sredi tudi veliko številno pristašev iz vseh socialnih slojev, saj so vsi stanovi v naši državi kmetškega izvora. NRS ne izključuje nobenega sloja in je naravnost protirazredna stranka.

Že iz teh besed je razvidno, da se poslužujejo naši nasprotniki gole laži le zato, da bi naše ljudstvo še nadalje držali v slepoti in da bi mogli še nekaj časa v kalnem ribariti. Toda tudi zaslepljeni bodo spregledali in tedaj bo konec laži in zlobe onih, ki računajo z nevednostjo in nepoučenostjo ljudstva.

Konferenca Male antante.

Te dni se vrši v Beogradu važen sestanek držav Male antante. Na sestanku se bo razpravljalo o celokupni evropski situaciji, predvsem pa o madžarskem posojilu, o češkoslovaško-francoski zvezi, o obnovitvi odnošajev z Rusijo in o balkanski politiki s posebnim ozirom na zadnje grške in bolgarske dogodke. O gospodarskem sodelovanju držav Male antante, kakor je to bilo sklenjeno na konferenci v Sinaji, se ne bo razpravljalo, ker je na dnevnem redu mnogo važnih političnih vprašanj, ki se morajo rešiti v interesu Male antante. Konferenca se vrši od 9. do 13. t. m.

Letošnji sestanek je zelo važen z ozirom na splošno evropsko situacijo. Franciji sovražno mozemstvo je že skovalo iz držav, ki so sklenile s Francijo kak dogovor, kontinentalni blok, ki ni vseč zlasti Angliji. Zato pričakuje mozemstvo važne diplomatske rezultate beogradske konference z velikim zanimanjem, ker se zaveda odločilnih sklepov glede politike Male antante v Srednji Evropi.

Naloga Male antante je, da se bori z vsemi razpoložljivimi sredstvi za svoj obstoj in za ohranitev miru na podlagi sklenjenih mirovnihih pogodb, pa naj bo to prav tej ali oni velesili ali ne.

Naše politične stranke.

V vsaki pravi narodni državi je potrebna v svrhu dobre državne uprave dobra organizacija naroda. To organizacijo pa morajo uspešno izvršiti in voditi samo politične stranke.

Razume se, da morajo biti politične stranke dobro organizirane in disciplinirane. Samo tako morejo biti stranke močne. V kolikor močnejša je stranka po številu svojih pristašev in po sposobnosti svojih voditeljev v toliko je ona koristnejša za narod in potrebnejša za državo.

Kadar je stranka močna, kadar ima sposobne poslance, ki izvršujejo točno svoje poslanske dolžnosti, kadar so njeni pristaši dobro organizirani in disciplinirani, tedaj ima glavno besedo v narodni skupščini. Ko ljudstvo spozna, da gotova stranka zasluži njegovo zaupanje, tedaj glasuje za njene kandidate. Ako ima ta stranka v narodni skupščini večino poslancev, ki ima po demokratičnem načelu pravico do vlade, tedaj sestavi iz svojih vrst narodno vlado, ki jo odobri kralj na podlagi pravice, katero mu je dal narod v državni ustavi. Torej je odgovorna za delo vlade in narodne skupščine stranka, ki predstavlja večino naroda.

Na ta način se deli narodna skupščina na razne politične klube, ki pripadajo vsak k svoji stranki. Klub, ki ima večino, iz katere je izbrana vlada, pomaga vladi pri izvrševanju njenih dolžnosti. Ostali klubi so opozicijski.

Opozicija nadzoruje delo vlade in pazi, da se vlada ne pregreši zoper zakone in ustavo. Na ta način more vršiti tudi opozicija dobro stvar in pomagati narodu. Ako se pri tem opozicija pokaže sposobnejša od vlade, tedaj pade vlada in na njeno mesto pride opozicija. Tako je v vseh parlamentarnih državah, kjer se vlada na osnovi političnih strank. Tako je tudi v naši kraljevini.

Pri nas, žal, politične razmere niso še zdrave. Pri nas še ni pravega smisla za pravo narodno politiko in zato je mogoče, da obstoji pri nas toliko političnih strank. Pri nas misli vsak človek, da more vstvariti svojo stranko. Toda to ne sme biti. Treba je, da se po vzoru drugih narodov organiziramo v velike politične stranke, ki imajo razčiščene pojme o državni ureditvi, o državni upravi, o družabnih potrebah itd.

Poglejmo malo na naše politične stranke, da vidimo, kako se pri nas organizira ljudstvo.

Takoj moramo naglasiti, da obstojajo pri nas mnoge politične stranke, ki imajo samo naziv stranke, ki pa pravzaprav niso stranke v modernem smislu te besede. Taka je n. pr. muslimanska stranka, klerikalna stranka, Radičeva hrvatska kmečka republikanska stranka in v gotovi meri tudi zemljoradniška stranka.

Muslimanska in klerikalna stranka organizirata ljudstvo na verski podlagi. Na ta način mešajo vero v politiko, kar je zelo pogrešeno, za vero samo pa zelo škodljivo. To so, na žalost, avstrijski ostanki, saj je Avstrija izrabljala vero v svoje politične namene. To v naši narodni državi ne sme biti. To ima svoje slabe posledice, ker se na ta način širi in vzdržuje verska nestrpnost. To se protivl načelom moderne dobe. V naši državni ustavi in v drugih zakonih imajo vsa veroizpovedanja enako pravico. Zato je obstoj posebnih strank na verski podlagi nepotreben in brez smisla.

Ravno tako nezmisljna je Radičeva kmečka republikanska stranka, ki se hoče na račun ubogega seljaka polastiti oblasti. To

»kmečko« stranko so vstvarili zagrebški gospodje, ki so zvalili k sebi kmete in imenovali svojo stranko »kmečko«. Kakor da bi v drugih strankah ne bilo kmetov in kakor da bi se v drugih strankah ne skrbelo za kmeta! V naši državi so pravzaprav vse stranke kmečke. Vse stranke bi se morale imenovati »kmečke«. Na ta način ne bi bilo niti radikalne niti sedanje vlade, ako bi ne bilo v radikalni stranki kmetov, ki imajo 50 radikalnih poslancev.

Mi vsi smo kmetje. Ako ne baš osebno mi, bili so to naši roditelji in dedi. Pri nas ni gospode kakor pri drugih narodih. Mi živimo skoro izključno od kmetijstva. Kdor od nas postane zdravnik, inženjer, sodnik, duhovnik ali karkoli, stori to zato, ker so ti stanovi potrebni kmetu. Brez teh kmet ne more živeti in napredovati.

Ne samo da nima smisla, ako je g. Radić organiziral posebno kmečko stranko, ki naj bi v prvi vrsti varovala kmečke interese, nima smisla tudi ono, kar obljublja kmetom. Radić obeta, da bo ustvaril državo, kakršne ni nikjer na svetu, kjer se ne plačujejo davki, kjer ni vojaštva itd.

Ubogi hrvatski in žal, tudi marsikateri slovenski kmet je nasedel temu človeku. Žalost je tem večja, ker mnogi vstopajo v Radićevo stranko samo iz sovraštva do Srbov. To sovraštvo je Avstrija dolgo vrsto let sejala z edinim namenom, da prepreči vstvaritev svobodne in močne narodne države istokrvnih bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev.

To sovraštvo proti Srbom bo izginilo, kakor hitro se odprejo oči hrvatskemu in slovenskemu kmetu in kakor hitro spozna, da moreta imeti edinole v tej državi boljše bodočnost. Zato Srbi in srbski kmetje ne sovražijo Hrvatov in Slovencev, ki so jih zapeljali oni, ki so bili preje zvesti avstrijski hlapci. Ko se hrvatski in slovenski kmet zavesta, takoj bo izginila marsikatera separatistična stranka.

Socijalistične in komunistične stranke organizirajo tovarniško delavstvo, ker pa v naši državi ni mnogo tovarniškega delavstva, zato te stranke ne morejo igrati velike vloge v našem javnem življenju.

Imamo tudi takozvano republikansko stranko, ki je pri nas absolutno brez smisla. Ker imamo ustavno parlamentarno narodno monarhijo z narodno dinastijo, nam ni treba iskati parlamentarne republike po francoskem vzoru. Sploh pa ni nobene razlike med monarhijo, kjer je pravi narodni kralj izvoljen od samega naroda, in parlamentarno republiko. Vsa razlika je v tem, da stoji na čelu države mesto izvoljenega predsednika izvoljeni kralj. Samo radi te razlike pa ni ne pametno in ne potrebno, zahtevati republikansko državno obliko. Radi tega je republikanska stranka pri zadnjih volitvah popolnoma propadla.

O takozvani demokrati in radikalni stranki bomo pa razpravljali v posebnem članku.

Kakor je iz tega razvidno, pri nas še ni zadosti prave politične vzgoje. Ljudstvo je treba poučiti, kje naj se organizira in katerega naj posluša. To težko nalogo mora izvršiti Narodna radikalna stranka, ki ima za seboj svetlo prošlost, ki ima izkušene in sposobne voditelje, katerih imena se spominjajo v civiliziranem svetu z velikim spoštovanjem. Tej stranki mora ljudstvo slediti in jo poslušati.

Liubo D. Jurković.

Zapiski.

Glasiilo »Slavenske banke«

posveča narodnoradikalnemu gibanju v Sloveniji več prostora nego stranki takozvanih demokratov. O našem pokretu prinaša cele kolone, dočim je prostor za poročanje demokratskega »delovanja« vedno manjši. Gospodje že vedo, zakaj! Naši pristaši pa tudi! Sicer pa bo »enfant terrible« povedal še marsikaj, kar ne bo všeč demokratskim bankirjem...

Demokratska morala.

Kakor znano, je prišlo pri zadnjih volitvah v narodno skupščino med demokrati in narodnimi naprednjaki do sporazuma glede ljubljanskega mandata. Za kandidata se je določil Jožef Reiser, za njegovega namestnika pa dr. Vladimir Ravnihar. Na podlagi tega sporazuma se g. Reiser za slučaj izvolitve obvezuje s svojo besedo in z garancijo načelstva Demokratske stranke, da bo na zahtevo Narodne napredne stranke odložil svoj mandat, čim bo uzakonjena uradniška pragmatika, do 1. januarja 1924 pa tudi ne glede na to, če bo ta čas sprejeta pragmatika ali ne. Ako ne pride do sporazuma glede podaljšanja tega termina, ostane pri 1. jan. 1924.

Besedilo sporazuma je popolnoma jasno. S 1. jan. bi bil moral g. Reiser odložiti mandat, kakor se je obvezal s svojo besedo in z garancijo vodstva demokratske stranke. Toda, kakor vedno, tako so tudi topot gospodje demokrati prelomili besedo in se pokazali v pravi luči. Poslanec Reiser je izjavil, da tega sporazuma nikoli ni priznal, vodstvo demokratske stranke pa je izjavilo, da pogodbeno pravice Narodne napredne stranke toliko časa »počivajo«, dokler ona ne izpolni svoje obljube. Vsakemu je jasno, da so narodni naprednjaki izpolnili vse, kar so obljubili, demokrati pa ne!

Demokrati, katerim je politika le »kšeft«, so šli celo tako daleč, da zahtevajo od svojega spopodbenika plačilo volilnih stroškov ter bi bili potem eventuelno pripravljani izpolniti svoje častne obveznosti. Narodni naprednjaki pa so tej želji ugodili kljub nepriznanju svoje obveznosti in so pripravljani plačati polovico volilnih stroškov, da se izpodbije vsak ugovor. Kakor hitro vrne poslanec Reiser svoj mandat, dobijo demokrati določeni znesek. Tako stoji sedaj stvar glede ljubljanskega skupščinskega mandata.

Demokrati povsod enaki!

Značilno sodbo o notranjih razmerah v demokrati stranki in o njeni dvorezni politiki priložuje v oslješki »Straži« bivši demokrat profesor Aleksander Živanović, ki je iz principijskih razlogov kot poštenjak zapustil demokrate in vstopil v Narodno radikalno stranko.

Profesor Živanović javno izjavlja, da je zadovoljen, ker se je reši številnega dela in politiziranja demokratov. Dokler je bil v njihovih vrstah, jlt je neprestano svaril pred neplodno borbo z onimi nacionalnimi elementi, s katerimi bi morali demokrati sodelovati. Obsojal je njihove metode, toda zaman. V demokratskem programu je na prvem mestu hujskanje proti radikalom.

Nadalje dokazuje, da demokrati ne poznajo osebnega poštenja svojih članov in še manj svojih nasprotnikov. Ker je bil profesor Živanović član uredniškega odbora demokratskega lista, je pogosto odvrčal svoje tovariše od nepremišljenih, zlobnih in nekvalificiranih napadov na politične nasprotnike, toda rekli so mu, da mora tako biti, ker tako zahtevajo volilni interesi. Na ta odgovor je prijavil svoj izstop iz demokratske stranke, ker se ni hotel identificirati z njimi v blatenju političnih nasprotnikov.

Nepotrebna ugotovitev.

Narodnosocijalistična »Nova Pravda« ugotavlja na podlagi izida novomeških občinskih volitev, da je imelo načelstvo NSS pomisleke proti skupini takozvane Stefanovičeve grupe, da pa je kljub temu odobrilo korak svoje tamkajšnje organizacije glede skupnega nastopa. Pozneje se je izkazalo, da so bili ti pomisleki utemeljeni, kajti Stefanovičeva grupa ne pomeni ničesar, je bila najnesrečnejša poteza ta, da je Stefanovič, ki ga nihče ne smatra za resnega človeka, na glavnem zboru sploh prišel do besede.

Stara resnica.

»Nova Pravda« piše, da je Stefanovičeva žlahta poslala na volilno »Zvezo dela in reda« v Novem mestu dopis, v katerem je prosila za skupen nastop s to zvezo radi tega, ker je Stefanovič izstopil iz radikalne stranke radi njene »kapitalistične« politike...

Ta dopis je ne glede na druge njegove izjave nov dokaz, da g. Stefanovič ni član Narodne radikalne stranke. Njegova trditev o »kapitalistični« politiki pa priča, da istoveti g. Stefanovič NRS z najnovejšo »kapitalistično« politiko Hindumanov!

Prekmursko šolstvo.

Murska Sobota, 6. jan.

Edino slovensko ozemlje, ki je bilo pred osvobojenjem brez slovenskih šol, je bilo naše Prekmurje. Madžarska vlada naše slovenske manjšine, čeprav je živela stoletja in stoletja kompaktno naseljena v današnjem Prekmurju med Muro in Rabo, enostavno ni priznavala. Kakor druge manjšine, tako je hotela pomadžariti tudi to, zato je osnovala v Prekmurju samomadžarske šole, na katerih je poučevalo večinoma madžarsko učiteljstvo, ki ni razumelo slovenskega jezika; pa tudi ono, ki je bilo sicer rojeno v Prekmurju, ki je bilo slovenskega pokolenja in je tudi razumelo naš jezik, je čutilo madžarsko. Učitelji, ki so vsaj načeloma priznavali svoje slovenstvo, so bili bele vrane. Kljub temu se je naš narod v Prekmurju držal dokaj dobro ter ohranil do osvobojenja svoj slovenski jezik. Kako bi bilo čez nekaj desetletij, če bi leta 1919 ne prišlo osvobodjenje, je seveda drugo vprašanje. Madžari bi se bili gotovo še z večjo silo vrgli na potujčevanje naših ljudi in izginil bi bil končno tudi še ta zadnji ostanek nekdanjih mogočnih panonskih Slovencev.

Osvobodjenje je temeljito spremenilo položaj. Madžarsko in ostalo šovinistično učiteljstvo je po okupaciji s strani naših čet skupaj z ostalim madžarskim uradništvom zapustilo Prekmurje ter zbežalo v Madžarsko, ostalo učiteljstvo, ki ni zbežalo, pa je bilo pozpeje deloma odpuščeno, deloma prevzeto v našo službo. Prekmursko šolstvo je postalo slovensko in vrši danes veliko nalogo narodnega prebujanja. V naših današnjih prekmurskih šolah se vzgaja nova generacija prekmurskega slovenskega ljudstva, ki skoro ne bo več vedela, da je nekoč v deželj gospodovala tuja, madžarska nasilnost in da je bilo to ozemlje takorekoč obsojeno na smrt. O šolskih vprašanjih in razmerah v Prekmurju se je v zadnjih štirih letih po osvobojenju že mnogo razpravljalo in pisalo v naši javnosti. Stari prekmurski rodoljubi, katerim se a priori ne sme odreči zasluga, ki so si jo stekli pred osvobojenjem za ožuvanje našega tamkajšnjega naroda, so v svojem konservativnem separatizmu sprva zahtevali, naj se v prekmurske šole ne uvede pouk v naši književni slovenščini, ampak v prekmurskem dialektu. Njihova zahteva seveda ni mogla in ni smela zmagati in tako se vrši danes povsod pouk v književnem jeziku. Prvotni odpor proti temu polagoma ponehuje in ga gotovo kmalu sploh ne bo več. Dalje se je kritiziralo postopanje šolske oblasti, ker je obdržala v službi nekatere prejšnje učitelje in učiteljice, ki niso bili zmožni književne slovenščine in ki tudi narodno niso bili ravno preveč zanesljivi. V nekaterih slučajih je bila kritika pač umestna, v mnogih pa so igrale vlogo tudi samo osebnosti. Prevzeto učiteljstvo je med tem večinoma položilo v Mariboru naknaden usposobljenost izpit iz slovenščine ter se že vživelo v nove razmere. Sprva je šolska oblast grešila tudi s tem, da je poslala v Prekmurje nekaj našega učiteljstva, ki ni bilo ravno najboljše kvalificirano in posebno ne pripravno za vršenje tako težke in odgovorne naloge, kakor je šolnikovanje v komaj osvobojenem Prekmurju. Danes je tudi v tem oziru že veliko bolje kakor je bilo spočetka.

Prekmurje tvori skupen šolski okoliš z okrajnim šolskim svetom v Murski Soboti in lastnim nadzornikom. Pri izbiri sedanjega nadzornika, g. Frana Cvetka, bivšega nadučitelja v Vučji vasi pri Ljutomeru, je imela

oblast gotovo srečno roko. Gospod Cvetko je odličn narodnjak in priznan strokovnjak in kar je glavno, pozna prekmurske razmere, ker je živel dolgo vrsto let v neposredni bližini Prekmurja, med ljudstvom, ki je po mentalitetu in po dialektu precej sorodno s prekmurskim in je bilo tudi že poprej z njim v stalnih stikih. V njegovo področje spada 91 prekmurskih ljudskih in meščanskih šol. Če pomislimo, da šteje Prekmurje nekaj nad 90 tisoč prebivalcev in da pride pri 91 šolah približno na vsakih 1000 prebivalcev po ena, potem vidimo, da je s šolanj dobro preskrbljeno in da je v našem Prekmurju šolstvo prav dobro razvito. Žal le, da tvorijo 7 devetin vsega šolstva eno- in dvorazrednice. Sčasoma bo treba resno misliti na razširjenje nekaterih, vsaj važnejših eno- in dvorazrednic v večrazrednice. V prvi vrsti naj bi se to zgodilo tam, kjer itak že sedaj obstojajo paralelke. Enorazrednic je danes v Prekmurju 32, dvorazrednic 38, trirazrednic 8, štirirazrednic 5, petrazrednic sta 2 in šestrazrednic so 4. Razen tega obstojata dve meščanski šoli, ena v Dolnji Lendavi in ena v Murski Soboti (ki se pa radi gimnazije ukine). Šestrazredne osnovne šole so v Beltincih, Bogojini, Turnišču in v Murski Soboti; petrazrednici sta v Dolnji Lendavi in v Dobrovniku; štirirazrednice v Srednji Bistrici, Cankovi, Dolgi vasi, Koprivniku in v Odrancih; trirazrednice v Bakovcih, Gaučanih, Kuzdobljanju, Markovcih, Veliki Poljani, Prloči, Sredici in Tišini. V vseh ostalih krajih so eno- in dvorazrednice, od katerih so nekatere še verske šole (evangeljske, katoliške). Na vseh teh šolah poučuje 213 učnih moči, in sicer 120 učiteljev in 93 učiteljic; torej 20 učiteljev več kakor učiteljic, dočim je v ostalih naših okoliših razmerje med učitelji in učiteljicami obratno. Poleg ljudskih in meščanskih šol ima Prekmurje od šolskega leta 1919-20 tudi svojo gimnazijo v Murski Soboti, ki se lepo razvija. Šola je za narodno prebujo velikanskega pomena, ker bo končno po dolgih stoletjih vzgojila domačo narodno in zavedno inteligenco, ki bo tisti kvas, ki bo prekvalil naše Prekmurje z novo zavestjo.

Šolstvo je v Prekmurju dobro urejeno, treba pa bo skrbeti, da se vsaj notranje še izboljša, da se mu preskrbe potrebna sredstva in da se podpre, gmotno in moralno, tudi učiteljstvo, ki vrši danes tamkaj v narodnem oziru pravo apostolsko delo. S—s.

Po svetu.

— Velikanski požar v Londonu. V ponedeljek, 7. t. m. je nastal v londonskem pristanišču velikanski požar, ki je uničil dve skladišči lesa in drugih gorljivih snovi. Požar je nastal v zalogi gutaperče v skladišču tvrde Wharf. Plamen je bil trideset metrov visok. Škoda je ogromna.

— Prebivalstvo v Albaniji znaša 817.000 duš in sicer 500.000 muslimanov, 172.000 pravoslavnikov in 84.000 katolikov. Ostanek tvorijo druge narodnosti in veroljupovedarja.

— Vrtinar Debergue. V Bougivalu pri Parizu so lani postavili spomenik temu 69 letnemu starcu, ki je l. 1870 ob pruski okupaciji rezal sovražnikove brzozjavne žice in bil zato ustreljen. Ko ga je župan na strelišču vprašal, kaj naj sporoči njegovi deci, se je francoski rodoljub odrezal: »Porečete jim, da je tako treba delati. Vselej in povsod.« Debergue je značilen zgled francoskega mišljenja.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“!

„Opozicionálni blok“.

Kar združuje razne opozicionálne skupine, to je njihovo sovraštvo do narodnih radikalov. V tem so si edini. Zdi se, da je njihov glavni cilj, vreči sedanjo vlado. Stvarnih razlogov za svoje »delo« nimajo. Toda ta negativni cilj še ne dokazuje upravičenosti obstoja nekakega opozicionálnega bloka. Predno se »zedinijo« opozicionálci za skupen boj proti vladi, mora priti med njimi do pozitivnega, konkretnega in celo do načelnega političnega sporazuma. Brez tega sporazuma bi pomenil padeč sedanje vlade državno nevarnost, ker bi mesto nekaj stalnega in konkretnega, dobili nestalnost in zmešnjavo, kar bi gotovo ne koristilo naši državi in še najmanj onim delom našega naroda, ki sanjajo o neki samostojnosti v skupni državi.

Do takega načelnega sporazuma pa med opozicijo ne bo prišlo že zaradi Radičevega političnega kameleonstva. In če bi tudi prišlo, bi bil ta sporazum zelo problematičen, ker Radič spreminja svoje nazore od dneva do dneva. Vrh u vsega pa je Radič sovražnik ujedinjenja bivših avstro-ogrskih ozemelj s Srbijo ter je v tem oziru menda edini od opozicije, ki ne priznava sedanje naše države. Pogajanja med radičevci, muslimani, klerikalci in demokrati za ustvaritev opozicionálnega bloka, ki naj bi strmoglavil sedanjo narodno radikalno vlado — kar pa je v naši parlamentarni državi mogoče le z aktivno prisotnostjo v narodni skupščini — so obsojena že v naprej v neplodnost, ker stoji Radič na stališču, da se morajo naše notranje razmere urediti potom mednarodne politike! Ostala opozicija vsaj priznava dejansko stanje in hoče izvesti svoje načrte s sodelovanjem v narodni skupščini.

Vse to pomeni zmago naše države nad vsemi separatističnimi strujami. To je dokaz življenjske sile naše države, kateri ne more škodovati niti abstinenca večjega števila izvoljenih poslancev.

Sedanji položaj nas navdaja s prepričanjem, da je krmilo naše državne ladje v pravih rokah in da ni moglo nobeno politično kameleonstvo spremeniti njegove sigurne smeri. Kakor je naša država do sedaj vremagala vse težkoče, v katere so jo spravile domače zmešnjave, tako bo tudi v bodoče znala premagati vse težave, ki jih nastavljajo razni separatisti.

Iz notranje politike.

n Notranjepolitični položaj se še vedno ni izpremenil. Narodna skupščina se sestane v drugi polovici tega meseca, nakar se prične zopet živahno politično življenje. Opozicija računa brez krčmarja. Vlada je zaposlena na konferenci Male antante.

n Brezuspješna borba opozicije proti vladi. Opozicionálni blok, kakor si ga zamišljujejo posamezne opozicionálne skupine, ostane zaenkrat na mrtvi točki. Opozicija je obsojena, da ved v narodni skupščini neplodno in brezuspješno borbo proti vladi. Vlada pristaja le redko na kake zahteve opozicije in še to le zato, da pomirja posamezne opozicionálne skupine v narodni skupščini. Ker se opozicionálci zavedajo svoje neplodnosti v skupščini, si pomagajo na dva načina. Nekateri uporabljajo svoj prosti čas zato, da agitirajo med ljudstvom, in organizirajo svojo stranko, ker se boje, da bi mogli slabo naleteti pri svojih volilnih radi neuspehov v narodni skupščini. Drugi se zopet trudijo, da vstvarijo opozicionálni blok, toda kakor se zdi, je ves njihov trud zaman.

n Naši Nemci. Zagrebški »Morgen«, pri katerem sodelujejo na žalost tudi slovenski novinarji, je posvetil zadnjemu mariborskemu incidentu dolg uvodnik, kjer piše navdušeno o Nemcih v naši državi, ki so po njegovem mnenju konstruktivni in delovni element v državi. Isti list poroča, da nameravajo nemški poslanci interpellirati vlado radi mariborskega incidenta. Že zadnjič smo omenili, naj ostanejo naši Nemci pri svojem delovanju v delokrogu, ki jim ga dovoljujejo državni zakoni, pa bo marsikaj drugače.

Iz zunanje politike.

Mi in Bolgarska. Naša nota bolgarski vladi pomeni zaključek prve faze našega novega spora z Bolgarsko, ki ga je izzval govor bolgarskega ministrskega predsednika Cankova. Ta nota seveda še ni rešila problema in niti ublažila. Bolgarska vlada bo vzela noto na znanje in bo najbrže službeno interpretirala Cankov govor po njegovem smislu, kar pa ne bo spremenilo položaja. G. Cankov bo čakal na ugoden trenutek, ko bo mogel z novim govorom dokazati, da smo zelo dobro razumeli smisel njegovih besed v narodnem sobranju. Naši merodajni krogi bodo brezdvomno skrbeli zato, da se onemogočijo načrti g. Cankova in njegovih komitaških prijateljev. Taki problemi se ne morejo rešiti potem diplomatičnih poti, ampak potem primernih korakov, ki jih bo naša vlada tudi storila. V prvi vrsti bo zahtevala naša vlada strogo izpolnjevanje mirovne pogodbe. Naša vlada bo točno in pravočasno obvestila svoje zaveznike o tajnih namerah sovjetskih voditeljev, ki skušajo spremeniti sedanji položaj.

Naš spor z Italijo radi Reke se vedno ni prisel z mirne točke, ker vztraja naša vlada na ranjski pogodbi, dočim se hoče Italija poslužiti zopet novih intrig, da se polasti Reke. Naša vlada je pripravljena na prijateljski način rešiti reško vprašanje, toda svojih pravic ne bo žrtvovala na ljubo nobenemu prijateljstvu.

Italijani in narodne manjšine. Luigi Luzzatti se zavzema v »Corriere della Sera« za vse mogoče narodne in verske manjšine, ne najde pa besede, s katero bi spomnil »kulturni« italijanski narod na slovansko manjšino v Italiji, kjer so naši ljudje oropani vseh pravic. Luzzatti piše, da se je svet prevaril, ko je mislil, da se bo po svetovni vojni rešilo manjšinsko vprašanje ugodno za prizadete. Razočaranje je tem večje, ker se množijo preganjanja na vse mogoče načine. Celo Društvo narodov, ki bi moralo v prvi vrsti skrbeti za rešitev perečega vprašanja, se ne zaveda svojih nalog. Tako je Društvo narodov odklonilo apel Armencev, »pravih mučnikov civilizacije« in tudi židje so ostali na cedilu! — Nato navaja slučaj nemške manjšine v severni Šlezki in danske manjšine v srednji Šlezki. Ker Danca nimajo zastopnika v pruskem parlamentu, je zagovarjal njihove pravice poljski poslanec Baczewski. Weimarska ustava sicer dovoljuje uporabo materinskega jezika manjšinam v šoli, toda deželni zbor je odklonil pravice narodnim manjšinam v

Šlezki in na poljskem ozenlju. Vsled te odklonitve je danska zbornica nedavno dovolila kredit v znesku 200.000 kron za podporo danskim učnim zavodom v Nemčiji. Nato je tudi pruska zbornica votrala podoben kredit za Nemce v severni Šlezki. Člankar se čudi, kako je mogoče, da se te vrste nasprotstva ne rešijo na podlagi človeških pravic in svabi Nemčijo pred nadaljevanjem take politike. Kakor rečeno, ni našel člankar niti ene besede za brezpravne Slované v Italiji, kjer nimajo naši ljudje niti toliko pravic, kolikor jih imajo nesrečni Armenci!

Narodne manjšine na Poljskem so glasovale proti sanaciji državnih financ in valutni reformi.

Volitve v Franciji se bodo vršile 27. aprila. Komunisti že organizirajo nov blok.

Izd albauskih volitev. Vladni blok je dobil 61 poslancev, opozicijski blok 36, neodvisna skupina pa 5 poslancev. Ustavotvorna skupščina se sestane 21. t. m.

Pred novo vlado v Angliji. Angleški parlament se je sestel 8. t. m. V torek 15. t. m. se bo prebral prestolni govor, nakar se prične tradicionalna adrešna debata, ki bo trajala tri dni. Debata se bo končala s predlogom delavske stranke, naj se izreče vladi nezaupnica. S tem predlogom bo padla Baldwinova vlada.

Program angleške delavske vlade. Na velikem zborovanju delavske stranke v Londonu je razvil Macdonald politični program svoje bivše vlade. Delavska stranka bo skušala odstraniti gospodarsko škodo, ki jo trpi angleški narod in ves svet. Stranka ne bo delovala na to, da pride do novih volitev in novih sporov v politiki. V zunanje-političnem oziru hoče vzpostaviti evropski mir in preprečiti nove vojne. Zato bo delovala proti oboroževanju. Spori med Francijo in Anglijo se morajo končati. V kolikor bo uresničila Macdonaldova vlada ta program, je odvisno seveda od splošnih političnih razmer v Evropi.

Poljska in sovjetska Rusija. Predsednik poljske republike Wojciechowski je sprejel 4. t. m. oficijelno ruskega poslanika Obolenskoga, ki je izjavil novinarjem, da pomeni predaja njegovih poverljivih listin priznanje sovjetskih republik s strani Poljske in da so s tem vzpostavljeni redni diplomatski odnosi med Poljsko in Rusijo. V kratkem se prične pogajanja za sklep poljsko-ruske trgovinske pogodbe.

Mednarodna izseljeniška konferenca se vrši meseca marca v Rimu. Konference se udeležijo tudi delegati naše kraljevine.

D. S. Turgenjev:

Delavec in beloroki.

Delavec: Kaj hodiš k nam? Česa potrebuješ. Nisi naš... Pojdi!

Beloroki: Vaš sem, bratje!

Delavec: Kje neki! Naši! Kaj si si izmislil! Le poglej moje roke, Ali vidiš, kako so umazane. Po gnoju smrde in po katranu, a tvoje roke so bele. Po čem diše one?

Beloroki (mu poda svoje roke): Poglej!

Delavec (pogleda roke): Kako čudno! Kakor, da bi dišale po železu.

Beloroki: Po železu, da! Celih šest let sem nosil verige na njih.

Delavec: Zakaj pa to?

Beloroki: Zato, ker sem se poganjal za vaše dobro, ker sem vas hotel osvoboditi sivih in temnih ljudi, ker sem vstal proti vašim zatirateljem, ker sem se upiral... Pa so me zaprli.

Delavec: Zaprli! Saj se li je bilo treba upirati!

Dve leti pozneje.

Isti delavec drugemu: Poslušaj Peter. Ali še pomniš, ko je pred lanskim neki človek belih rok govoril s Teboj?

Drugi delavec: Pomnim, ... no, kaj?

Prvi delavec: Čuj, danes ga bodo obesili, tako sem slišal govoriti.

Drugi delavec: Ali se je uprl?

Prvi delavec: Uprl se je.

Drugi delavec: Da... Veš kaj brat Mitrij: bi li ne mogla dobiti košček vrvi, na kateri bo obešen? Pravijo, da to prinaša veliko veliko srečo!

Prvi delavec: Prav govoriš! Treba bo povprašati brat Peter.

D. S. Turgenjev:

Berač.

Hodil sem po cesti... ustavil me je berač, uvel starec.

Izpaljene, zasoljene oči, posinjele ustne, raztrgane čunje, nečiste rane... O, kako strašno je beda oglodala to nesrečno bitje!

Iztegnil je proti meni svojo rdečo, nabreklo in umazano roko... Stokal je in jecjal o pomoči.

Stikal sem po vseh svojih žepih: niti denarnice, niti ure, da celo robcu ne... Ničesar nisem vzel s seboj.

Prosjak je pa še vedno stal... njegova iztegnjena roka je vztrepetavala in se nagibala.

Raztresen in ves iz sebe, sem krepko stisnil to umazano trepetajočo roko... »Ne zahtevaj, brat, nimam ničesar s seboj!«

Berač je uprl vame svoje razpaljene oči; njegove posinjele ustne so se nasmehnile — in tudi on je stisnil moje mrzle prste.

»Nič za to, brat,« je zašepetal: »tudi za to, hvala. Tudi to je darilo, brat.«

Spoznal sem, da sem i jaz prejel darilo od svojega brata.

Javno mnenje ustvarja časopisje.

Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno časopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Kriza ruskega komunizma. Komunistični vladar Trockij je priobčil v moskovski »Pravdi« zaničljiv članek o krizi komunističnega režima v Rusiji. Iz članka je razvidno, da se množijo v komunistični stranki pojavi, ki morajo voditi do prevrata v političnem mišljenju. Trockij priznava, da je zavzel birokratizem nevaren obseg in da je treba najti »nov kurz«, drugače je stranka neizogibno pred nevarnostjo, da odpadejo široke mase. V stranki je vedno več oportunistov, ki ogrožajo režim. Edina rešitev tiči v mladini, ki jo je treba pridobiti potom aktivne strankine demokracije.

Atentat na Kemal pašo. V Smirni je neznan atentator vrzel bombo v vilo Kemal paše. Bomba je eksplodirala in težko ranila njegovo ženo, Kemal pa je neznatno ranjen. Kot vzrok atentata so navedli reakcija proti novemu republikanskemu režimu. Podrobnosti atentata še niso znane.

Socijalno zavarovanje v Češkoslovaški.

Te dni je pričel svoje delo pododsek socijalno-političnega odbora češkoslovaške poslanske zbornice. Posvetoval se bo o vladni predlogi socijalnega zavarovanja.

V Češkoslovaški obstoja že sedaj bolniško zavarovanje. Z novim starostnim zavarovanjem in zavarovanjem za slučaj invalidnosti bo obremenjena država za prvih 10 let z 246.485.000 češkoslov. kron. V celoti bo obremenjeno češkoslovaško narodno gospodarstvo z letnimi 738 milijoni, od katerih pa bo samo 459 milijonov novo breme, ker bolniško zavarovanje obstoja že od prej.

Novo zavarovanje bo povečalo produkcijske stroške v Češkoslovaški za približno 0,45 odstotkov, kar pravzaprav v kalkulaciji cen sploh ne pride v poštev. Nasprotno pa bo to zavarovanje silno ugodno vplivalo na industrijsko delavstvo v Češkoslovaški. Celotna obremenitev češkoslovaškega narodnega gospodarstva z novim zavarovanjem nikakor ni prevelika, kar povdaria tudi vladna predloga. Upravni stroški starostnega in invaliditetnega zavarovanja bodo znašali približno 8 odstotkov zavarovalnih premij, kar tudi ni preveliko.

Pojasnilo vladne predloge samo povdaria, kakor že omenjeno, da to zavarovanje ne bo obremenilo češkoslovaškega narodnega gospodarstva v preveliki meri. Sicer pa kaže zgodovina, da ni nikjer dobro izvedeno socijalno zavarovanje oviralo napredka in procvita narodnega gospodarstva. Nasprotno je tako zavarovanje ta razvoj le še pospešilo.

Novo iznajdbe.

Amerika je pač še vedno dežela vsega novega, dežela upov in bodočnosti. To je izpričala že nešteto krat, pa izpričuje še sleherni dan — tako tudi z iznajdbami, o katerih poročajo ameriški listi.

Fotofon. V Liverpoolu organizira British Association razstavo raznih iznajdb. Med drugimi zavzema odlično mesto »fotofon«. To je aparat, ki prevaja glas s pomočjo žarkov. (Znano je, da so doslej prenašala glas le telesa: predvsem zrak, telefonska žica itd.) Fotofon uporablja žarek električne luči; v njem povzroča glas vibriranje, ki ga zajame posebna steklena naprava. Iznajditelj je imel predavanje, združeno s praktičnim eksperimentom, kjer je s pomočjo žarka električne luči prenesel glas za par sto metrov. Ta iznajdba je določena zlasti za komunikacijo med brodovi na morju.

Kemično barvilo. Amerikanci pa znajo izrabiti tudi iznajdbe drugih narodov. Tako je dr. H. Renner, ki je pred dobrim pol letom prišel iz Nemčije v Philadelphia, predložil na tamošnji univerzi sredstvo, s katerim se more dati še rastočemu drevesu 32 različnih barv. Takega lesa potem ni treba barvati, ampak ima že poljubno »naravno« barvo, ki daleko prekaša vsako umetno. Poizkusi na univerzi so se prav dobro obnesli.

Pokret Narodne radikalne stranke. Radikalom ljubljanske in mariborske oblasti.

V zadnjem času se opaža v ljubljanski in, v manjši meri, v mariborski oblasti neopravičeno in škodljivo nesoglasje v vrstah pristašev Narodne radikalne stranke. Z ene strani organizira Akcijski odbor, — ki je pooblaščen za pripravljalo delo v svrhe ustanovitve strankinih organizacij v vseh po statutih predvidenih instancah, z druge strani pa »Glavno tajništvo«, katerega ustanovitev ni dobila potrebne sankcije Glavnega odbora — strankine pristaše oddvojeno in v medsebojnem pobijanju, pri čemer se poslužuje čisto brezvednosti in odobrenja avtoritete Glavnega odbora. Da se temu napravi konec in da se privede organizacija stranke v ljubljanski in mariborski oblasti na pravilno pot, naznanja Glavni odbor Narodne radikalne stranke strankinim pristašem v ljubljanski in mariborski oblasti sledeče:

1. Edino Akcijski odbor v Ljubljani je pooblaščen, da čim prej izvede organiza-

cijo Narodne radikalne stranke v ljubljanski in mariborski oblasti.

2. Da ima ta odbor po formiranju oblastnih odborov likvidirati, ker preneha šele s tem njegova funkcija.

3. Glavno tajništvo kot tako ni priznano in ne pooblaščen za kakršnokoli akcijo.

4. Glavni odbor je za sedaj v zvezi samo z že izvedenimi organizacijami z Akcijskim odborom.

Obenem nalaga Glavni odbor vsem strankinim organizacijam v ljubljanski in mariborski oblasti dolžnost, da mu čim prej pošljejo, v kolikor tega še niso storili, poročila o svojem formiranju z označbo sreza in oblasti, h kateri pripadajo.

V Beogradu, 1. jan. 1924.

Za Glavni odbor
Narodne radikalne stranke
tajnik
Dr. Voj. Janič.

Sprejemanje članov.

V smislu čl. 5. strankinih statuten pozivamo vse krajevne radikalne odbore v ljubljanski in mariborski oblasti, da na svoji prvi seji sprejmejo sklep o sprejetju onih članov, ki so se prijavili dotičnemu odboru in so podpisali izjavo o vstopu v stranko.

Prepis zapisnika o sprejetju članov morajo poslati vsi odbori Glavnemu odboru v Beogradu, in sicer potom akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru. Poleg prepisa zapisnika je treba poslati tudi točen popis članov.

Glavni odbor mora vse sklepe krajevnih radikalnih odborov v smislu točke II. 5 čl. strankinih statuten odobriti, nakar se bodo imena onih članov, ki so bili sprejeti, objavila v strankinem organu na podlagi podpisov strankinih statuten.

Prosimo vse predsednike krajevnih radikalnih odborov, da izvršijo to čimprej.

Istočasno pozivamo vse krajevne in srezke radikalne odbore, da se preskrbijo z obrazci A in B, ki jih morajo točno izpolniti in *takoj* poslati Glavnemu odboru v Beograd potom Akcijskega odbora v Ljubljani, odnosno potom okrožnega radikalnega odbora v Mariboru.

V Ljubljani, 7. jan. 1924.

Za Akcijski odbor:

Dr. Niko Župančič, l. r. predsednik,
Ljubo D. Jurkovič, l. r. tajnik.

— *Medija* — *Izlake*. Misel narodnega radikalizma je prodrla tudi že k nam. V kratkem se organiziramo in prijavimo svoj vstop v veliko Narodno radikalno stranko, ki mora tudi pri nas dobiti ugodna tla, da moremo sodelovati pri utrjevanju našega državnega življenja in naše svobode. (Petreha navodila dobite pisмено potom Akcijskega odbora. Op. ur.)

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujmo na „Radikalni Glasnik“!

Krajevna organizacija NRS na Jesenicah pozivlja one, ki so svoječasno prijavili vstop v NRS, da se ponovno prijavijo pri predsedniku g. Vebri ali tajniku g. Plahutariju, kjer dobe novo tiskovino. Na podlagi teh novih izjav se bodo v kratkem izdale nove legitimacije, ki bodo edino veljavne. V interesu vsakega posameznega pristaše je tedaj, da to nemudoma stori. Onim, ki so podpisali nove izjave, tega seveda ni treba. Istotako naj se prijavijo člani, ki so prijavljeni pri kakih drugih krajevnih organizacijah, pa so se med tem preselili v jeseniško občino, da moremo vpostaviti natančno evidenco članov v našem področju. — Pozivljamo dalje vse naše pristaše, ki še niso vpisani v volilni imenik na občini, da takoj zahtevajo pri občini vpis istega, ker se vrši ta mesec uradna poprava stalnih volilnih imenikov. S tem si prihranimo v slučaju volitev vlaganje reklamacij in preskrbo raznih dokumentov. — Končno pripominjamo, da se naši člani nimajo udeleževati sestankov, kj jih sklicuje neki samozvan odbor in se bo udeležba smatrala po statutih kot kršenje strankine discipline. Sestanke bo skliceval po potrebi legalni odbor pod predsedstvom g. Vebra. — Kakor hitro bo reorganizacija po navodilih akcijskega odbora izvršena, bo sklican redni občini zbor, kjer lahko vsak član legalnim putem pride do besede. — *Odbor.*

Izjava.

Nepomirljiva »Strokovna Borba« od dne 22. decembra 1923 št. 47. s podpisom Karola Odlazek me napada, da sem govoril, da je njegov brat France poneveril pri strokovni org. večjo vsoto denarja. Resnica je, da sem dejal, da je imel pri hišni preiskavi 60.000.— kron, reci: šestdesettisoč kron in to so pisale »Delavske Novice«. Jaz sem torej ponovil samo to, kar so listi poročali in so bili prav gotovo tudi policijsko pregledani. Dalje me spravlja ta dičen gospod v zvezo z »Delavskimi Novicami«. Izjavljam, da nimam nič skupnega s tem listom! Naj se ta gospod ne jezi potem name, če njegovega brata njegov list miluje, desničarski pa kritikuje. Ako se čuti njegov brat radi tega užaljenega, naj pač njegov brat prime »Delavske Novice« ne pa, da bi kdo drug zanj koga zmerjal po nedolžnem. Jaz čutim toliko poštenja, da če sem bil napaden, bom sam svoje storil, ne pa da bi moj brat mene unival.

Če ste možje, glavo pokoncil! Iz oči v oči! Zagorci ob Savi, dne 27. decembra 1923.
Z narodno radikalnimi pozdravi

Rahne Jakob.

Tedenske vesti.

— **Rojstni dan kraljice Marije** se je proslavljal po vsej državi zelo dostojno. V Ljubljani so viseli raz javna in zasebna poslopja zastave, v stolnici pa se je vršila služba božja, katere so se udeležili zastopniki državnih, vojaških in civilnih oblastí.

— **Vojaška oprostilna taksa (vojnica)**. Vojno ministrstvo je povišalo vojaško oprostilno takso od 30 na 50, odnosno 100 odstotkov. Povišanje velja od 1. januarja 1924. Takso morajo zavezanci plačevati do 50. (preje 45.) leta.

— **Službeni list finančnega ministrstva**. Finančni minister je odredil, da bo izhajal dosednji službeni list carinske direkcije »Carinska služba« pod imenom »Finančna služba« kot njegov službeni organ. V njem se bodo objavljali vsi zakoni in naredbe finančnega ministrstva.

— **Konec slovenskih srednjih šol na Primorskem**. Italijanska vlada je odredila, da se mora vršiti šolski pouk v drugorodnih srednjih šolah in učiteljskih od šolskega leta 1927—28 dalje v italijanskem jeziku. Pouk se prične postopno s prvim razredom.

— **Nov slovenski list v Trstu**. Z novim letom je pričel izhajati v Trstu neodvisen tednik »Novice«.

— **Ljudsko gibanje v Mariboru**. Lani je bilo v Mariboru rojenih 941 otrok, in sicer 469 moškega in 472 ženskega spola, med temi 48 mrtvorojenih. Umrlo je 743 oseb, in sicer 419 moških in 324 ženskih. Porok je bilo 399.

— **Na Dunaju je umrl Slovecem znani grof Ante Pace**, rojen l. 1851 na Turnu pri sv. Križu v litijskem okraju. Med drugimi je bil njegov domači učitelj naš pisatelj Fr. Levstik. Pokojni Pace je prevedel precej Prešernovih pesmi v nemščino. Znan pa je tudi iz upravnopolitičnega življenja na bivšem avstrijskem Kranjskem.

— **Važna razzodba**. Državni svet je odločil, da se mora upokojenim bivšim avstroogrskim oficirjem všteti v pokojnino tudi čas od osvobojenja pa do njihovega formalnega sprejema v našo vojsko.

— **Novi kolki**. Z novim letom so bili izročeni v promet novi 50 dinarski kolki.

— **Odprava zdravstvenih odsekov**. V tekočem mesecu morajo likvidirati zdravstveni odseki v Vojvodini, Bosni in Dalmaciji. Pozneje tudi v Zagrebu in Ljubljani. Mesto njih se ustanovijo oblastni inšpektorati.

— **Izprememba stanovanjskega zakona**. Na podlagi sporazuma med ministrstvi za socialno politiko in pravosodje je imenovana posebna komisija, ki ima nalogo, da izvrši nekatere spremembe stanovanjskega zakona.

— **Poštni paketi**. Poštno ministrstvo je opozorilo vse poštne urade, da morajo odklanjati vse pakete, ki niso pravilno opremljeni. Paketi izpeš 600 Din vrednosti morajo biti zapečateni z voskom, svincem ali z vinjeto.

— **Občinske volitve v Mozirju** se vršijo 20. l. m.

— **Razveljavljena carinska obsedba**. Državni svet je razveljavil obsedbo glavne carinske direkcije, s katero je bila »Kmetijska družba« obsojena na 875.000 dinarjev globe radi uvoza 19 vagonov modre galice.

— **Brezlično prenašanje energije**. Iz Londona poročajo, da se je posrečilo doseči prenašanje električne energije brez dosedaj potrebnih zvez med generatorjem in mestom, kjer so energijo potrebovali. Izum je nekaj epohalnega in tem interesanterjši, ker more oddajatelj toka poljubno kontrolirati množino oddanega toka kakor tudi preprečiti vsako nepravilno odjemanje energije. Iznajdbe ne bodo smeli nikjer uporabiti v militaristične namene.

— **Ljubljančan — mednarodni pustolovec**. Beograjska policija je aretirala nekoga Rendelija, rodom Ljubljančana, bivšega trgovskega pomočnika. Bil je že neštetokrat zaprt v raznih krajih radi pustolovščin, ki jih je izvajal tudi v Nemčiji, na Holandskem, v Franciji, Italiji, na Grškem in drugod. Pri aretaciji je skušal pobegniti, toda nekemu knetu se je posrečilo, da ga je prijel in izročil policiji.

— **Zenidbeno pravo v sovjetski Rusiji**. Te dni je bila sklenjena v Rusiji izprememba oziroma izpopolnitev zenidbenega prava. Po novem določilo mora namreč vsakdo, ki se hoče poročiti, dokazati z zdravniškim spričevalom, da je telesno in duševno popolnoma zdrav. Brez takega dokazila ne sme nihče skleniti zakona. Vsakdo, ki bi vedoma zamolčal ali prikril bolezen ter se kljub njej poročil, pride pred kazensko sodišče.

Gospodarstvo.

Naša sladkorna industrija.

V naši državi imamo osem sladkornih tovarn, ki so izdelale letos 3400 do 3600 vagonov sladkorja. Ker se ceni naš letni konzum sladkorja na 5000 do 5500 vagonov, bomo morali torej uvoziti, kadar bo porabljen domači sladkor, 1600 do 1900 vagonov inozemskega sladkorja.

Vprašanje sladkorne produkcije je vrlo važno že radi tega, ker je sladkor eden izmed najvažnejših konzumnih produktov, brez katerega je danes nemogoče izhajati, ki pa je poleg tega tudi precej drag. Zato vsak večji uvoz sladkorja zelo močno vpliva na stanje valute, če ni protiteži v izvozu. Specijelno za našo državo je vprašanje uvoza sladkorja zelo važno, ker izvažamo večji del le kmetijske pridelke, ki zavzemajo sicer veliko prostornino, niso pa tako dragi, kakor industrijski izdelki. Uvoz sladkorja torej močno vpliva na našo valuto, radi česar si moramo predvsem prizadevati, da ta uvoz zmanjšamo.

To pa bo mogoče edino s povečanjem naše lastne sladkorne produkcije. Naših osem rafinerij krije že sedaj precejšen del potrebe. Večina teh tovarn je urejena najmodernejše, ostale pa se tudi izpopolnjujejo. Njihova kapaciteta presega že danes kvantum, ki je potreben za pokritje domačega konzuma ter bi bili v slučaju popolne izrabe kapacitete vseh osmih sladkornih tovarn v stanju, izdatne količine sladkorja tudi izvažati. Kako vitalnega pomena bi bil ta izvoz za našo valuto, ni treba še posebej poudarjati.

Glavna in najhujša zapreka, da se ne more izrabiti celotna kapaciteta sladkornih tovarn v naši državi je dobava sladkorne pese za te tovarne. Ker so plačevalce rafinerije v prvih letih premajhne odkupne cene producentom sladkorne pese, je ta produkcija nazadovala. Vrh vsega pa je pridelovanje te surovine precej različno od pridelovanja običajnih poljedelskih pridelkov; potrebno je zelo intenzivno, tehnično moderno delo, da se doseže čim boljši uspeh. Tudi agrarna reforma je produkciji sladkorne pese škodovala, vsaj splošno. Izkušnje namreč uče, da se doseže pri kulturi sladkorne pese največje uspehe na veleposestvih, tako glede pridelka kakor tudi glede rentabilnosti. Mali posestniki pa izvečine gojijo kulture, ki jih rabijo doma in ki jim tudi ne povzročijo toliko skrbi, pri katerih pa so tudi kolikor mogoče neodvisni glede trga za svoje pridelke, česar pri sladkorni pesi ni.

Zadnji dve leti se je doseglo tudi tu že precejšnje izboljšanje. Produkcija sladkorne pese napreduje in z njo tudi produkcija sladkorja. Največ so storile v tej smeri tovarne same, ki so spretno organizirale pridelovanje sladkorne pese v lastni režiji, pa tudi pri velikih in malih kmetih. Mnogo uspehov pa je pripisovati tudi državnim upravi, ki se je zlasti na tem polju potrudila, da doseže izboljšanje.

Zaenkrat moramo torej računati z uvozom sladkorja, ki bo pričel v večjem obsegu čim bodo razprodane domače zaloge. Tedaj pa je treba tudi računati s povišanimi sladkornimi cenami. Sladkor je predmet svetovne trgovine, zato se sicer cene nikjer trajno ne razlikujejo v večji meri, če je mogoče cenam in zanesljiv transport.

V našo državo se uvaža predvsem češkoslovaški sladkor. Tega pa dobimo od tržaških prekupcev ceneje in hitreje ter pod

ugodnejšimi pogoji, kakor pa direktno iz Češkoslovaške. Da tržaški prekupec ni brez zaslužka (v lirah!) ni treba poudarjati. Zato je neobhodno potrebno, da se uredi in omogoči direktno dobavljanje češkoslovaškega sladkorja v našo državo, vsaj dotlej, dokler smo navezani na uvoz. Primerna tarifna določila bi to gotovo olajšala in menimo, da ne bo težko, sporazumeti se s Češkoslovaško in doseči možnost direktnega transporta ter tako prihraniti lepe vsote in pa emancipirati se od tržaških italijanskih prekupcev.

g. Produkcija sladkorja v naši kraljevini je znašala l. 1920 vagonov 2201, l. 1921 vagonov 2470, l. 1922 pa 3350 vagonov. Uvozilo se je pa l. 1920 vagonov 1564, l. 1921 vagonov 2331 in l. 1922 vagonov 2681.

g. Produkcija premoga in lignita v Sloveniji. L. 1922 se je nakopalo v rudnikih v Sloveniji 1.343.857 ton rjavega premoga in 204.516 ton lignita. Produkcija v Trbovljah je znašala 650.300 ton, v Zagorju 221.900 ton, v Hrašniku 207.450 ton in v Velenju (lignit) 202.320 ton. — V prvi polovici lanskega leta znaša produkcija v posameznih rudnikih: Trbovlje 436.350 ton, Hrašnik 120.730 ton, Velenje (lignit) 117.460 ton, Zagorje 114.180 ton, Kočevje 56.600 ton, St. Janž 38.194 ton, Zabukovica 19.285 ton, Rajhenburg 11.939 ton, Leše 7581 ton, Brezovica 7126 ton, Brezno-Hudajama 5034 ton, Nove Štore 3222 ton. Ostali manjši rudniki so producirali malenkostne množine. Iz teh števil je razvidno, da bo znašala celoletna produkcija v lanskem letu mnogo več nego l. 1922, ko je dosegla že 98 odstotkov normalne predvojne produkcije v letu 1913.

g. Dohodki naših državnih rudnikov so znašali v prvih 11 mesecih minulega proračunskega leta 333.964.111,78 dinarjev. Čisti dobiček je znašal 41.133.937,14 dinarjev. Največ čistega dobička so dali bosonski državni rudniki (58 milijonov), zatem vojvodinski, srbijanski in slovenski. Slednji (pri Celju) so dali 1.200.144,17 dinarjev.

g. Krediti Narodne banke. Od novega leta naprej daje Narodna banka nove kredite za obratovanje že obstoječih podjetij. Interesenti morajo v pisni vlogi navesti: 1. protokolirano ime tvrdke; 2. natančen naslov; 3. stroka tvrdke; 4. od kdaj obstoja; 5. imena lastnikov in tistih, ki smejo podpisovati tvrdko; 6. aktiva in pasiva ter najmanj tri naslove znanih oseb, pri katerih more dobiti Narodna banka potrebne informacije.

g. Državna hipotekarna banka v Beogradu najame posojilo 10 milijonov švicarskih frankov v svrhu dovršitve gradbene akcije v Beogradu.

g. Število avtomobilov v naši državi. Francoska statistika izkazuje za lansko leto okoli 4500 osebnih avtomobilov v naši državi, in sicer za Beograd 800, Zagreb 1000, Ljubljana 600, Novi Sad 200 in Subotica 150. Največ avtomobilov je nemških, potem Fordovih in italijanskih, dočim je francoskih le malo.

g. Lesni kartel. V svrhu določitve prodajne cene lesa nameravata ustanoviti delniški družbi »Slavonija« in »Našice« kartel vseh lesnih tvrdk.

g. Produkcija bakra. Bakreni rudnik v Boru v Srbiji je produciral l. 1921 čistega bakra 4144 ton napram 7616 tonam v l. 1912—13.

g. Izvozna carina na moko bo v kratkem odpravljena.

— **Uvozna carina na moko** bo na zahtevo naših mlinških podjetij zopet upeljana. Radi tega je zelo verjetno, da se bodo cene moki okrepile, ker ne bo inozemske konkurence.

g. Produkcija svilinih kokonov v Vojvodini znaša v minulem letu 123 ton.

g. Nova tovarna svile v naši državi. V Novi Kanjiži se je ustanovila nova (sedaj tretja) tovarna svile v naši državi.

g. Naš riž. Skupni pridelok riža v naši kraljevini znaša tri milijone kg.

g. Cene masti v Zagrebu so bile zadnje dni čista prečišča mast na debelo v sodih po 20 kg 38 Din kg, po 100 kg 38,25 Din. Soljena debela slanina 39 Din.

g. Brezposelnost v Vojvodini. V vojvodinski industriji vlada že dalje časa občutna brezposelnost, radi katere se nahaja mnogo industrijskega delavstva v silni bedi in pomanjkanju.

— **Letošnji pridelok vinu** v naši državi znaša približno 5.125.000 hektolitrov. Do polovice te količine bo morda mogoče izvoziti, ostalo pa se bo moralo porabiti v državi.

g. Podpiranje hišne industrije. Poljedelsko ministrstvo je dovolilo 15 odstotkov vsakoletnega čistega dobička razredne loterije za podpiranje hišne industrije.

— **Dopolnilno prenosno takso** na nepremičnine uvaja novi zakon o taksah. Ker je v državi mnogo nepremičnin, ki so radi svojih lastnikov redkokdaj predmet prenosa, ima država od teh nepremičnin nekako davčno izgubo. Da se to odpravi, je uvedena nova taksa. Nepremičnine, ki bodo plačevale to takso, se delijo v tri kategorije. V prvo spadajo nepremičnine, ki so lastnina konfesionalnih družb. Taksa za to kategorijo znaša 0,4 odstotkov. V drugo kategorijo spadajo nepremičnine, ki so last delniških družb, raznih gospodarskih ustanov itd. Od teh nepremičnin se plača 0,2 odstotkov takse; če pa se pečajo lastniki s prodajo takih nepremičnin, pa 0,4 odstotkov. V tretjo kategorijo pa spadajo nepremičnine raznih industrijskih podjetij. Ta plačajo 0,1 odstotkov celokupne vrednosti kot takso. Takso bodo pričeli predpisovati letos za tetl 1924 in 1925; dalje pa vedno za dobo pet let.

— **Provizija za prodajo poštnih vrednot** znaša od novega leta dalje 2 odstotka.

— **Dohodki od trošarine** so znašali meseca novembra 64.860.346,49 (za 18 milijonov več kakor istega meseca lanskega leta) in od taks 76 milijonov 15.878,71 dinarjev (za 29 milijonov več kakor istega meseca prejšnjega leta).

— **Denarni promet z Zedljenimi državami.** S 1. januarjem je bil uveden promet z denarnimi nakaznicami med našo državo in Severoameriškim Zedjenimi državami. Po nakaznici je mogoče poslati v Zednjene države ali od tam v našo državo največ 100 dolarjev. S tem bo gotovo v veliki meri olajšan promet med obema državama in zelo ustrezno našim izseljencem, kakor tudi njihovim svolcem v stari domovini.

— **Pridelek pšenice** znaša letos v vseh državah, ki so važne za produkcijo pšenice 870 milijonov metrskih stotov. V to količino pa ni všteti pridelek ruske pšenice. Pred vojno je znašal povprečni letni pridelok pšenice v teh najvažnejših deželah 1024 milijonov metrskih stotov.

— **Obtok našega denarja** je znašal dne 22. decembra 5.717,7 milijonov dinarjev (za 49,3 milijone manj kakor pred 10 dnevi).

g. Francoski frank je zadnji čas silno nazadoval. O vzrokih pa celem svetu mnogo ugibajo. Francoska vlada ima v svojih rokah dokumente, ki dokazujejo, da je padec francoskega franka posledica ofenzive mednarodnih spekulantov proti njemu. Po vseh vesteh imajo v tej ofenzivi najbolj Nemci svoje prste vmes, podpirajo jih pa razni mednarodni spekulanti. Pri tej spekulaciji je zlasti močno angažirana neka newyorška banka s svojimi podružnicami in zvezami. — Francoska vlada prvotno niti ni nameravala reagirati v večjem obsegu; ko pa je postala ofenziva proti franku le prehuda in preočitna, je odredila potrebno, da prepreči katastrofo. Največja zaslomba vlade je zaupanje vseh slojev Francije v državo, ki go niso omajali niti sedanji dogodki na valutnem trgu. Zato je tudi pričakovati, da se bodo morali tudi sedaj umakniti napadatelci na francosko valuto s krvavimi glavami, kakor so se morali še vedno do sedaj.

g. Italijanski proračun znaša za tekoče proračunsko leto 18 milijard na dohodkih in 21 milijard lir na izdatkih.

— **Davki v Ameriki** se bodo najbrž znižali. Ker so namreč dali davki v Zedjenih državah 620 milijonov dolarjev več, kakor pa je bilo proračunano, je predlagal zakladni minister kongresu, da naj se vsi davki izdatno znižajo.

— **Položaj poljedelstva v Rusiji.** Leta 1923 je bila obdelana ploskev v Rusiji za 20 odstotkov večja od ploskve leta 1922. Zina pa klub tema in klub ugodnemu vremenu ni bila večja, kakor polovica predvojne letine na tem ozemlju. Kmetijstvo je v Rusiji silno nazadovalo; kmetovalci imajo sedaj 30 odstotkov manj poljedelskega orodja, kakor v vojni dobi leta 1916. V gladujočih pokrajinah je preko 40 odstotkov vseh gospodarstev brez orodja. V Ukrajini je 43 odstotkov kmetijskih družin brez vsake živine. Davek od kmetijstva je znašal leta 1922 395 milijonov pudov žita, leta 1922 okrog 1 milijarde pudov. Da je mogoče plačati te velike davke, se črpa poljedelska glavica, radi česar je položaj poljedelstva na Ruskem vsak čas slabši. Boljševiki so objubljali poljedelcem, da bodo z izvozom žita dvignili cene v deželi, v resnici pa plačujejo kmetovalcem 2 do 3 krat manj, kakor se je plačevalo pred vojno. Za industrijsko blago pa mora plačevati kmet dva- do trikrat več, kakor pred vojno. Potemtakem ne koristi izvoz žita nikomur drugemu, kakor boljševiškim komisarjem in uslužbencem, katerih je po raznih trgovskih uradih trikrat več, kakor so jih imeli pred prevratom privatni trgovci. Dosedaj je izvozila Rusija 65 milijonov pudov (nad 1 milijon ton) žita; od te količine je šla preok ena tretjina v Nemčijo.

Dopisi.

— Iz Jesenic: I. številko težko pričakovane »Radikalnega glasnika« smo prejeli. Splošno je napravil jako dober utis. — Občinske volitve so razpisane na 27. januarja. Radikali se jih udeležijo samostojno. Še nedolgo so trdili nasprotniki, da na Jesenicah ni mesta za radikale; danes pa uvidevajo, da bodo igrali važno, če ne prvo vlogo. Nosilec liste je g. Regovec, stavbenik in posestnik, predsednik krajnega šolskega sveta in načelnik cestnega odbora, pameten, prevdaren in ugleden mož. — Glede meščanske šole se pojavljajo vsako leto težkoče, tako tudi letos, ko ni bilo kredita za otvoritev IV. razreda. Ravnatelj meščanske šole, g. Margerle, se je veliko trudil pri višjem šolskem svetu, in ko je interveniral še g. Veber potem radikalne stranke, sta dosegla, da se je dovolil kredit in otvoril IV. razred. Prizadeti starši jima morajo biti hvaležni. Treba pa bo to vprašanje rešiti definitivno na ta način, da se šola podržavi. — Delavci v tukajšnji kurilnici in pri premogovni sekciji so prevedeni v nove plače. Delavstvo ni popolno zadovoljno, ker se ni vpoštevala vladna odredba, da se plače prilagodijo krajevnim razmeram in da se vpošteva v dotično komisijo najstarejši delavec dotične edinice kot zastopnik delavstva. Treba se je držati navedbe v polnem obsegu. — Odbor radikalne stranke razmotriva in zbira podatke za dosego višjega daginjskega razreda za Jesenice, ki je vsled industrije in letovišč jako drag kraj. Upati je na vseh, posebno če bodo nameščenci pri predstojećih občinskih volitvah glasovali za radikalno stranko in jo podprli v njenih ciljih.

— Fara pri Kostelu. Pri nas gosto naseljeno prebivalstvo nima kruha. Pod Avstrijo smo krošnjariji. Sedaj ne smemo. Čepimo doma in trpimo z dečo in ženami glad. Nimamo niti drv za kurjavo, ker vsi gozdovi spadajo grajščini in veleposestvu Kostel, čigar lastnik Grünwald-Gorjan nas le izkorišča s svojimi napravami, ne da pa ničesar. Dvomimo, če je sploh naš državljan. Ali se ne bi dalo odpomoči?

— Znanost in vera. Berite to zgodbo, pa recite, da li sta si vera in veda res tako nasprotni. Prišli boste do istega zaključka, kakor dr. Veber v zadnjem svojem spisu. Pastor v Belmontu (Amerika) je bil bolan in ni mogel neke nedelje propovedovati. Zato je dal na leci v templju postaviti aparat za brezžično telefonijo z »naglašalom« (haut parleur). Tako so mogli pobožni Belmontčanji poslušati med pastorojevo boleznijo večkrat zaporedoma propoved, ki jo je govoril drug duhovni pastir ne vem koliko kilometrov daleč v Bostonu.

* Tople roke in noge. Po zimni se čuje mnogo pritožb o mrzlih nogah in rokah. Ta poljav je v zvezi z nezadostno prehrano. Toda ravno tople roke in noge prispevajo mnogo k temu, da se človek počuti dobro. Največ trpijo vsled mraza oni, ki morajo delati v sobi pri pisalni mizi. Ti si lahko pomagajo s tem, da si pokrijejo noge s primerno odejo. Roke pa je treba umiti s toplo vodo, katere toplota znaša 30 do 35 stopinj Celzija. Težje je za one, ki delajo na prostem. Predvsem je treba skrbeti, da obuvalo ni preveč premraženo. V obuvalo je treba dati volnene vložke. S tem pa se telo nikakor ne pomehkuži, ampak ravno nasprotno. Marsikateri bolezen ima svoj vzrok ravno v mrzlih nogah. Mnogi trpijo tudi v postelji vsled mrzlih nog, kar povzroča, da ne morejo zaspali po več ur. Za te je najboljša pomoč primerna steklenica s toplo vodo, kar tudi ne pomeni pomehkuženja, ampak je le v korist, kajti par ur zaspali preje, koristi na vsak način zdravju.

Umetno gnojilo. Francoski profesor Leconte je izumil kemično gnojilno sredstvo, ki povspesi rast različnih poljskih pridelkov za 100 do 200 odstotkov. S tem izumom beležijo torej agrarne vede dragoceno pridobitev.

Zanimivosti.

V SOVJETSKIH JEČAH.

Ruska pisateljica Kuskova je priobčila v nekem ruskem listu, ki izhaja v inozemstvu, daljši članek, v katerem opisuje vse grozovitosti in muke, ki jih morajo prestajati Rusi, ki jih sovjetske oblasti mečejo v ječe. Med drugim piše tudi sledeče: Ni je stvari na svetu, ki bi me spravila v večji strah in grozo, kakor spomin na čase, ki sem jih preživela v ječi. Nekega dne me je obiskal socialist, katerega so oblasti spustile iz ječe. Bil je vznemirjen, preplašen, da skoro govoriti ni mogel. Ko ga vprašam, kaj mu je, mi samo kratko odgovori: Umoril so jih. Ustrelili so jih. Ko sem ga vprašala, koga so ustrelili, mi je začel pripovedovati, da so isto noč ustrelili 14 jetnikov. On je bil pri njih zaprt. Ko so mu povedali, da čakajo izvršitve smrtne obsodbe, je seveda mislil, da tudi njega čaka ista usoda. Eden obsojencev je še par ur pred smrtjo obiral uš s svoje obleke, češ da ni dobro, da bi šel človek ušv na oni svet. Nato so začeli jesti. Jedli so tako poželjivo, kot bi se hoteli nasititi za vse večne čase. Povedali so mu, da so stradali že par dni. Par ur nato so jih odpeljali in ustrelili.

Iz kolikor toliko snažnih jetniških prostorov, pripoveduje Kuskova dalje, so me prepeljali v Buturki, kjer so me zaprli v stolpu jetnišnice. Bila je majhna temna celica. Kamorkoli sem se ozrla, povsod nesnaga in golazen. Potrkala sem na vrata in oglasil se je osoren glas jetničarke: Zakaj trkate! Trkanje je prepovedano! Zahtevala sem, naj me pelje proč, ker to ni stanovanje vredno človeka. Odgovorila mi je, da se bom že morala z njim zadovoljiti, dokler bom tukaj in mi zagrozila, naj ne trkam, ker sicer bo poklicala komandanta. Ko sem ga zahtevala, mi je povedala, da ne bo nič pomagalo in da si bom sama morala osnažiti celico, če bom hotela v snažnem stanovati. Z zlobnim nasmehom mi je še dostavila, da v tej celici nikdo noče biti. Ko jo vprašam, zakaj ne, mi pove, da se je nedavno tu notri obesila neka ženska. Res se ozrem in vidim kos vrvi, ki je bil pritrjen na steno. Nič več nisem govorila, tako me je prevzel strah. Podoba nesrečnice mi je bila vedno pred očmi.

Drugi dan zjutraj so nas peljali na zrak. Ko sem šla iz svoje celice po hodniku, sem začutila neznošen smrad, ki je prihajal kljub zaprtim vratom iz ene izmed celic. Pogledam skozi luknjico in kaj vidim: Na postelji leži upadla, v obraz že bledezelena ženska, roke sklenjene na prsih, oči zaprte. Z grobo gesto me spodi jetničarka naprej in pove, da ženska že 7 dni stavka s tem, da noče zavžiti nobene hrane. Dva dni nato je umrla. Tako je delalo na stotine in stotine ženskih in moških.

ČLOVEŠKA ODPORNA SILA.

Znano je, da je človeško telo v nekaterih dobah starosti odpornejše kakor v drugih. Iz smrtnih slučajev radi otrpenja tilnika je popolnoma jasno razvidno, da notranja odporna sila do šolobvezne dobe raste in od tu dalje zopet nazaduje. Poleg starosti je važen tudi spol. Vse statistike dokazujejo, da je ženska proti boleznim mnogo odpornejša kakor moški, izvzemši čisto kratko življenjsko dobo med tretjim in petim letom. Že v prvem letu starosti je umrljivost deklic manjša od one dečkov. Nadalje je važna tudi oblika in svojstvo telesa. Osebe majhne teže in malega obsega v mnogo večji meri umirajo za tuberkulozo, kakor korpulentni ljudje, ki pa podležejo v številnih slučajih kapi in raznim možganskim in srčnim boleznim.

Glede sposobnosti za delo postavlja zdravnik Ascher teorijo, da raste za dela ozlroma napore, ki trajajo samo kratek čas, sposobnost zelo hitro do dvajsetega leta in od tu dalje ravnotako hitro nazaduje. Pri delih ozlroma naporih, ki trajajo dalje časa, raste sposobnost do dvajsetega leta, od tu pa do štridesetega leta ostane približno ista, od štridesetega leta dalje pa zopet zelo hitro nazaduje. Slika moči mišic v posameznih starostnih dobah nudi moč pritiska roke in pa moč sunka ledij. Natančne statistike kažejo, da ta moč od šestega do dvajsetega leta počasi raste, od tu dalje ostane moč mišic približno enaka; moč sunka ledij prične pojemati s tridesetim, moč pritiska roke pa z štridesetim letom.

KAKO VCEPITI OTROKU POSLUŠNOST?

Znano je, kako velike težave povzročajo staršim neposlušni otroci. Siba ne pomaga včasih niti najboljša vzgojna sredstva. Francoski učnjak F. Coué v Nancyju pa priporoča neko posebno metodo, s katero morejo starši skoro brez truda doseči pri otrocih vse, kar želijo.

Coué namreč trdi v svojem delu: »Samoobvladavanje z zavestno sugestijo«, da je mogoče vplivati na spečega otroka v zaželjenem smislu

in to popolnoma enostavno: Oče ali mati stopi, ko je otrok zaspal v svoji postelji, do enega metra razdalje k njej in izreče mirno petnajst do dvajsetkrat želje glede otrokovega obnašanja, pridnosti, učenja itd. Potem se odstrani. Vse se mora zgoditi zelo previdno, da se otrok ne zbudi. Baje je mogoče doseči na ta način zelo uspešne rezultate. Kako to?

Ko otrok spi, miruje telo in zavest, kakor da sta odcepljeni od otroka. Toda njegova podzavest ne počiva, ona bdi; ker ima torej roditelj opraviti samo s to podzavestjo in ker je otrok zelo lahkoveren, sprejme brez upiranja, kar se mu naroča v spanju. Tako se pripravi otroka polagoma do tega, da stori iz lastnega nagona, kar so želeli starši.

O RAZVOJU OTROK.

Starši zelo radi in z nekim ponosom govorijo o svojih otrocih, ki prav hitro ali nenavadno hitro dozorevajo. Devaux piše o tem daljšo razpravo v »La Victoire« in pravi med drugim tudi sledeče: Prehitro dozorevanje mladine ni znamenje posebne nadarjenosti in inteligence, ampak ravno nasprotno. Otroci, ki z ozirom na svojo starost prehitro dozoreva, ostane v poznejši dobi pod normalnim razvojem. Zato se ne sme vplivati na otroke v tem smislu, da bi prehitro dozorevali. Kajti otrok, ki predčasno pokaže veliko delavnost, je v nevarnosti, da se v poznejši dobi njegove možganske celice ne bodo več razmnoževale. Pri novorojenčku tehtajo možgani 371 g pri moškem in 361 g pri ženski. Tekom prvega leta se povečajo možgani pri moškem za ca. 600 g, pri ženski pa za 350 g. Torej se pri moškem možgani skoro potroje, pri ženski pa skoro podvoje. Če se zdaj umetno skrajša doba v kateri naj se v normalnih razmerah razvijejo možgani, se lahko razvoj možganov s tem prepreči in iz popolnoma normalnega človeka postane lahko kreten.

NUMISMATIKA.

Numismatika je veda, ki se peča z zbiranjem in proučevanjem starih novcev in medalj. Ta veda je važna panoga zgodovine, kateri je razjasnila marsikatero, sicer temno zgodovinsko epoho. Majhen starodavni novček nam pove izredno mnogo o političnih, pravnih, kulturnih, geografskih in drugih razmerah svoje dobe ter je numismatika radi tega neprecenljive znanstvene važnosti.

Zbiranje novcev in medalj je že zelo staro. Že v starem veku je zbiralo te predmete mnogo ljubiteljev. Toda tedaj se je vršilo to zbiranje še popolnoma primitivno. Na znanstveni podlagi pa se je pričelo zbiranje starih novcev in medalj šele za časa humanizma.

Med stariimi numismatikami je bil že Petrarca, ki je umrl leta 1374. Mnogo so koristili numismatikami razni knezi in kralji, ki so osnovali v svojih palačah take zbirke in ohranili na ta način veliki dragoceni spominov in dokazov. Svoji palačah take zbirke in ohranili take zbirke

Današnje razmere numismatikami niso ugodne. Ljudje imajo danes vse bolj realne potrebe. Mnogokrat se tudi zgodi, da se pretopijo stari novci ali medalje. Pravzaprav bi mogli zbirati te predmete v sedanjih razmerah le bogatejši ljudje — seveda poleg raznih dobro situiranih muzejev. Še hujsje delo pa bo najbrž, kadar se bo kak znanec domislil zbirati papirnat denar. Dobli ga bo po cent, to je brez dvoma; toda če bo hotel imeti popolno zbirko, bo moral porabiti za njo celo knjižnico. In zato bo mogoče to storiti zopet le — bogataš.

* Nev »zveličar« se je pojavil pod imenom Meza Ghoulam Ahmad, ki se hvali, da ni dosegel uspehov samo med muslimani, ampak tudi v Nemčiji, Angliji in Zedinjenih državah, kjer je »spreobrnil« do sedaj 700.000 ljudi k svoji veri. Novi mesija spreobrača predvsem nedolžne in preproste ovčice, ki jih uči, da je treba svojega nasprotnika sovražiti. Njegova vera dovoljuje tudi razporoko in mnogoženstvo. Kaj je vse mogoče na tem pisnem svetu!

* Židinja proti svoji volji poročila Židu. Žena tajnika budimpeštanskega trgovinskega muzeja Rahela Winter je te dni vložila proti svojemu možu tožbo radi goljufije. Čeprav židinja se ni hotela poročiti z židom, ampak s kristjanom. Winter ji je pred poroko dokazal, da je kristjan, 24 ur po poroki pa je zvedela, da je njen mož žid. Zaenkrat ni izvajala nobenih posledic, ko pa je njen mož porabil vso njeno doto in jo vrgel iz hiše, se je nesrečna židinja spomnila, da je proti svoji volji poročila žida ter je naznanila zadevo sodniti.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

Št. 1.	I. Albreht: Ranjena gruda, povest, broš.	Din 12	vez.	Din 17
2.	R. Murnik: Na Bledu, povest	16	"	22
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama	12	"	17
4.	C. Golar: Poletno klasje, izbr. pesmi	20	"	26
5.	F. Milčinski: Fridolin Žolna, humor.	8	"	13
6.	Dr. Lavo Čermelj: Boškovičev nauk,	16	"	23
7.	Utva: Andersenove pripovedke,	12	"	17
8.	Gaboriau: Akt št. 113, roman	22	"	28
9.	Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije	24	"	30
10.	I. Albreht: Andrej Ternouc, povest	6	"	11
11.	P. Golia: Peterčkove poslednje sanje	12	"	17
12.	Fr. Milčinski: Mogočni prstan, nar. prav.	12	"	17
13.	V. M. Garšin: Nadežna Nikolajevna, pov.	10	"	15
15.	E. in I. Goncourt: Renée Mauperin, rom.	15	"	21

Cene se razumeje brez poštne.

ZVEZNA KNJIGARNA - Ljubljana, Marijin trg 8 in po vseh knjigarnah

Jadranska banka, a. d. Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000 — Rezerva Din 32,515.000 —

Podružnice:

Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi
Jelsa

Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Praktična darila

so čevlji z znamko

Prodaja v Ljubljani:

Breg št. 20
Aleksandrova c. 1
Prešernova ulica
Seljak

Na deželi
v vsaki
večji trgo-
vini s čevlji!

Na veliko razpošilja tovarna

Peter Kozina & Ko.
Tržič — Gorenjsko

!!! Ceniki na zahtevo brezplačno !!!

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in vošeno za žen-
ske obleke, parhent, belo, pi-
sano in rujavno platno, kakor

tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito
nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu pri-
poroča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros-cene.

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

STOEWER RECORD

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.

Najcenejši

pisalni stroji

stari ali novi

v mehanični delavnici

Ludvik Baraga, Ljubljana,

Šelenburgova ul. 6/1.

Pisarniške potrebščine!

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 v Ljubljani Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne
tiskovine, knjige, bro-
šure, poslovne knjige,
bloke, note, tabele,
vstopnice, razgled-
nice, naročilne knji-
žice, lično, hitro in
po konkurenčnih
cenah

Moderna knjigoveznica.